
HOF VAN CASSATIE 10 OKTOBER 2013

ZEKERHEDEN**Persoonlijke zekerheid – Borgtocht – Excepties – Gebrek in de toestemming van de schuldenaar bij de hoofdovereenkomst – Aard van de exceptie**

Een gebrek in de toestemming van de schuldenaar bij de hoofdovereenkomst is geen exceptie die alleen hem persoonlijk betreft, in de zin van artikel 2036, tweede lid, maar een exceptie die tot de schuld zelf behoort, in de zin van artikel 2036, eerste lid Burgerlijk Wetboek.

SÛRETÉS**Sûreté personnelle – Cautionnement – Exceptions – Vice de consentement dans le chef du débiteur de la convention principale – Nature de l'exception**

Un vice de consentement dans le chef du débiteur dans la convention principale ne constitue pas une exception qui lui est purement personnelle au sens de l'article 2036, alinéa 2, du Code civil, mais une exception qui est inhérente à la dette, au sens de l'article 2036, alinéa 1er, du Code civil.

W.W. en M.-J.P. / NV Carrefour Belgium; in aanwezigheid van A.H. en G.D.T.

Zet.: E. Dirix (afdelingsvoorzitter als voorzitter), B. Deconinck, K. Mestdagh, G. Jocqué et B. Wylleman (raadsheren)

OM: A. Van Ingelgem (advocaat-generaal)

Pl.: Mrs. C. De Baets en B. Maes

Zaak: C.12.0379.N

I. Rechtspleging voor het Hof

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van het hof van beroep te Gent van 20 februari 2012.

Advocaat-generaal A. Van Ingelgem heeft op 19 juli 2013 een schriftelijke conclusie neergelegd.

Afdelingsvoorzitter E. Dirix heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal A. Van Ingelgem heeft geconcludeerd.

II. Cassatiemiddel

De eisers voeren in hun verzoekschrift dat aan dit arrest is gehecht, een middel aan.

III. Beslissing van het Hof**Beoordeling***Derde onderdeel***ONTVANKELIJKHEID**

1. De verweerster voert een eerste grond van niet-ontvankelijkheid aan: het onderdeel laat na de schending in te roepen van artikel 17 Gerechtelijk Wetboek.

2. Het onderdeel komt op tegen de beslissing van de appelrechters dat de tegenvordering van de eisers tot nietigverklaring van de franchiseovereenkomst niet ontvankelijk is omdat “*de door de eisers ingeroepen wilsgebreken en de daarmee gelijkgestelde precontractuele fout [immers] geen excepties [zijn] die de schuld zelf betreffen maar excepties die de hoofdschuldenaar persoonlijk betreffen, in de zin van (...) artikel 2036, tweede lid Burgerlijk Wetboek*”.

3. Het als geschonden aangewezen artikel 2036 Burgerlijk Wetboek volstaat om tot vernietiging van de bestreden beslissing te leiden.

De eerste grond van niet-ontvankelijkheid moet worden verworpen.

4. De verweerster voert een tweede grond van niet-ontvankelijkheid aan: de grieven vertonen geen belang omdat het arrest uit de overeenkomst van 8 juni 1994 het bestaan van een schuldvernieuwing afleidt, zodat de eisers een eventueel wilsgebrek met betrekking tot de franchiseovereenkomst van 10 maart 1994 niet meer kunnen inroepen.

5. De aangevoerde grond van niet-ontvankelijkheid vraagt van het Hof in de beoordeling van de zaak zelf te treden, waartoe het krachtens artikel 147 Grondwet niet bevoegd is.

De tweede grond van niet-ontvankelijkheid moet worden verworpen.

GEGRONDHEID

6. Overeenkomstig artikel 2036, eerste lid Burgerlijk Wetboek kan de borg zich tegen de schuldeiser beroepen op alle excepties die aan de hoofdschuldenaar toekomen en die tot de schuld zelf behoren.

Krachtens artikel 2036, tweede lid Burgerlijk Wetboek kan hij zich evenwel niet beroepen op excepties die alleen de schuldenaar persoonlijk betreffen.

Een gebrek in de toestemming van de schuldenaar bij de hoofdovereenkomst is geen exceptie die alleen hem persoonlijk betreft, in de zin van artikel 2036, tweede lid, maar een exceptie die tot de schuld zelf behoort, in de zin van artikel 2036, eerste lid Burgerlijk Wetboek.

7. Door te oordelen dat “waar [de eisers] in hun hoedanigheid van *solidaire borgen* door [de verweerster] worden aangesproken, [de eisers] zich (...) niet [kunnen] beroepen op de nietigheid van de franchiseovereenkomst van 10 maart 2004 wegens bedrog en/of dwaling, welke wilsgebreken naar hun oordeel minstens een precontractuele fout in hoofde van [de verweerster] uitmaken”, omdat “de door [de eisers] ingeroepen wilsgebreken en de daarmee gelijkgestelde precontractuele fout immers geen excepties [zijn] die de schuld zelf betreffen maar excepties die hoofdschuldenaar persoonlijk betreffen, in de zin van het (...) artikel 2036, tweede lid Burgerlijk Wetboek”, verantwoordt de appelrechters hun beslissing niet naar recht.

Het onderdeel is gegrond.

OVERIGE GRIEVEN

8. De overige grieven kunnen niet tot ruimere cassatie leiden.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest behalve in zoverre dit het incidenteel beroep ontvankelijk verklaart.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent over aan de feitenrechter.

Verwijst de zaak naar het hof van beroep te Antwerpen.

Verklaart het arrest bindend aan de tot bindendverklaring opgeroepen partijen.

(...)

Note

La caution peut se prévaloir des exceptions fondées sur le vice de consentement du débiteur: une vérité incontestée?

Valérie Nicaise¹

1. L'arrêt de la Cour de cassation du 10 octobre 2013, publié dans ce numéro, nous offre l'occasion de revenir sur la distinction figurant à l'article 2036 du Code civil et traditionnellement opérée par la doctrine entre les exceptions inhérentes à la dette et les exceptions purement personnelles au débiteur.

Si le cautionnement demeure l'une des sûretés personnelles les plus couramment utilisées, il est un fait que la caution, une fois assignée par le créancier en vue de mettre à exécution son engagement, arguera bien souvent d'une mosaïque d'arguments afin de se dégager de cette obligation ou au moins de l'atténuer. Ainsi, elle tentera notamment de contester la dette principale, dans son existence comme dans son étendue, au moyen du caractère accessoire du cautionnement. A cet effet, l'alinéa 1er de l'article 2036 du Code civil se dessine comme une voie toute tracée pour sortir de ce rapport obligationnel tripartite. En effet, en raison du caractère accessoire du contrat de cautionnement, en vertu duquel ce contrat « *n'est que le satellite d'un contrat principal et (qui) n'existe que dans la mesure où le contrat principal existe lui-même* »², la caution sera reçue, sur la base de cet article, à répercuter sur le cautionnement tous les moyens de défense que le débiteur pourrait invoquer dans le rapport principal.

Le contrat de cautionnement évoluant dans une étroite relation de dépendance avec l'obligation principale, tous les événements qui affectent la vie de cette obligation, ou la modifient, réfléchiront sur le cautionnement. Or, quelle plus belle exception peut-elle être invoquée à cet effet par la caution que celle de nullité du contrat principal? Cette exception affectera en effet l'obligation principale dans son existence et pourra conséquemment conduire à l'anéantissement du contrat de cautionnement, qui ne peut exister que sur une obligation valable en vertu de l'article 2012, alinéa 2, du Code civil.

Dans l'espèce dont la Cour de cassation était saisie, la caution invoquait l'erreur du débiteur principal, ainsi que le dol, afin de voir consécutivement s'évaporer son engagement par l'effet du principe de l'accessoire. La question se posait en ces termes clairs: un vice de consentement du débiteur constitue-t-il une exception qui est purement personnelle à ce dernier au sens de l'alinéa 2 de l'article 2036 du Code civil ou une exception inhérente à la dette au sens de l'alinéa 1er de cet article et dès lors susceptible d'être opposée au créancier par la caution?

L'on peut d'une part soutenir que ces vices sont attachés au contrat lui-même puisque celui-ci ne peut exister sans

¹ Avocate, assistante au Centre de droit privé de l'UCL.

² H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, t. VI, Bruxelles, Bruylant, 1953, p. 860, n° 876.